

CAPÍTOL 1

Presentació i primers elements

1. Introducció

El Raval és avui un gran espai de canvi social, de territori de creació, de laboratori de mescla social i cultural a la ciutat de Barcelona. Aquest estudi, resultat d'un encàrrec del CCCB, pretén analitzar el procés de transformació social, econòmica i simbòlica del barri del Raval. I aquest procés l'hem volgut simbolitzar donant a la recerca el nom: *Del Xino al Raval*. O bé, dit d'una altra manera, com s'ha passat en vint anys del Xino, és a dir, el barri estigmatitzat, amb una imatge de marginalitat i degradació, al Raval, un barri en ple procés de reforma, mesclat socialment i cultural, objecte de visites de barcelonins i d'estrangers. O per esmentar algunes produccions culturals de referència, com s'ha passat del Xino de *La Marge* de Mandiargues o l'*Anarcoma* de Nazario al Raval de la pel·lícula *Una casa de locos* o el del *cluster* cultural de la plaça dels Àngels.

LA RECERCA

El treball que teniu a les mans és el producte d'un any de feina d'un equip de recerca de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques-UAB dirigit per en Joan Subirats i en Joaquim Rius i compost també per la Laia Ollé, l'Andrés Scagliola, l'Ismael Blanco i que també ha comptat amb la col·laboració de la Júlia Humet.

Voldríem agrair la col·laboració de totes i cadascuna de les trenta-cinc persones que hem entrevistat individualment. Persones que ens han permès conèixer de primera mà els protagonistes d'aquesta transformació. Sabem que, tot i els esforços per recollir totes les veus, és molt probable que ens haguem deixat persones que tinguin altres opinions. També volem donar les gràcies als veïns del Raval i als Amics del CCCB per prestar-se a realitzar els tres grups de discussió.

L'estudi ha estat patrocinat pel CCCB i, per tant, sense la seva decidida voluntat de conèixer el barri en què es va instal·lar ara fa deu anys, aquest estudi no hauria vist mai la llum. Donem les gràcies també als membres del Centre de Documentació per l'entusiasta i eficient suport en temes logístics i de bibliografia. També volem donar les gràcies al CERC (Diputació de Barcelona) per haver-nos cedit temporalment un local i facilitar així la feina de recerca des del cor del Raval.

L'estudi¹ vol avaluar, doncs, quina és la magnitud del canvi. Quin paper han representat les importants intervencions sobre el barri. Quines noves dinàmiques hi trobem. Quin paper representa i pot representar el Raval a la Barce-

1. El treball de camp que serveix de base a aquesta publicació es va realitzar al llarg de l'any 2004. Es van voler incloure totes les dades dis-

lona del segle XXI. Sense oblidar la visió que en poden tenir els actors socials i els veïns del barri. Som conscients que d'estudis d'aquesta mena i amb aquest objectiu, se n'haurien pogut fer de molts tipus i de diferents maneres: centrats en el fenomen migratori, en la marginació, en les polítiques públiques, en les institucions culturals, etc. Nosaltres, en aquest sentit, hem volgut fet un estudi que abracés una mica totes les dimensions del barri: demogràfiques, socials, econòmiques, polítiques, urbanístiques, artístiques, ideològiques, etc.

2. Primers elements

El barri del Raval ha estat objecte d'una profunda transformació al llarg d'aquests darrers vint anys. El balanç avui és essencialment positiu, tot i que existeixen moltes incerteses sobre la resultant final d'aquest procés de transformació. Incerteses causades per variables (immigració, noves dinàmiques socials i econòmiques...) que no podien ser previstes en els moments inicials ni en els primers desenvolupaments del procés. Per tant, en aquests moments podem parlar de *transformacions explícitament volgudes i reeixides* (arrelament de les noves institucions culturals, dinamització econòmica, reubicació dels residents als edificis rehabilitats...) i de *transformacions no explícitament volgudes* (diversificació social i ètnica molt ràpida del barri, i fins a cert punt

ponibles en aquell moment. Segurament, la realitat social ha canviat molt en aquests tres anys. Entenem, però, que els trets essencials són els mateixos. Hem incorporat només petits canvis en el text original de ca-ra a la publicació actual.

descontrolada; reocupació d'espais intersticials o urbanísticament deficients del barri per part dels immigrants...). Podem fins i tot parlar de *transformacions «acabades»* (cluster cultural de la plaça dels Àngels; incorporació d'iniciativa privada al Raval nord-est...) i de *transformacions «pendents»* (Raval sud; presència de més inversió privada...). I ens queden preguntes que només el temps respondrà: serà el Raval un barri «normal» més de Barcelona?, anirà perdent la seva barreja social i acabarà decantant-se cap a alguna de les tensions avui presents (barri cultural-comercial; barri d'immigrants; barri de lleure...)?

A les pàgines següents repassarem aquest conjunt de transformacions...

EL NOM FA LA COSA?: DEL XINO AL RAVAL

Les paraules són símbols que reflecteixen una imatge, una valoració, una memòria històrica. Partim del fet que les dues formes toponímiques de descriure el barri no són neutres, sinó que reflecteixen imatges diferents, valoracions distintes i memòries històriques o situacions a la ciutat també divergents. Sabem que el descriptor «Xino» no cobreix tot el territori que ara anomenem Raval. Més aviat estaria centrat al sud del Raval. Però amb aquest terme voldríem recollir dos significats, en certa manera contraposats, que planen sobre les imatges del barri:

1. Un Xino que evocaria la bohèmia, l'ambient canaille (en francès, intraduïble), del barri de cafès-concert i cabarets amb projecció internacional. Seria una mirada populista, nostàlgica, positiva, romàntica.